

(Hekayə)

(*Babam Ağakışioğlu Mahmudun və RezoÇxeidzenin əziz xatirəsinə ithaf edirəm...*)

Babam iliyinə qədər kommunist idi və son nəfəsinədək öz ideyalarına sadıq qaldı. Bir də görürdün, əlini əlinə vurub kiminsə qarasına deyindir: "Sən bunların xoruzlanmaqlarına bax! Bu gədə-güdələr, Stalini özü bir yana, biğını görsəydilər, siçan deşiyini satın alardılar. Stalinin biği tərənəndə adam öldürdü, bala!" Sonra da elə söyüşlər söyürdü ki, yazmağa üzüm gəlmiş. Məni gülmək tuturdu. Babamın gülən adamlardan zəhləsi gedirdi, deyirdi, a bala, gülmə, ocağımıza gülmək düşmür.

Rəhmətlik dünyanın hər üzünü görmüşdü. Zarafat deyil, üç hökumət yola salmışdı: Çar Rusiyası, Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyəti və Sovet İmperiyası. Cümhuriyyət dövründən heç nə danışmazdı, bircə ingilislərlə bağlı hansısa bir əhvalatdan başqa. Düzü, nə əhvalat idi, xatırlamıram.

Müstəqilliyin ilk illərində İsgəndər Həmidov AzTV-nin canlı efirinə soxulub "Tüpür-cürüm sizə də, demokratiyanıza da!" deyəndə kişi yamanca gülmüşdü, elə bilmişdi, gülməli tamaşa verirlər. Nə qədər eləmişdilər, bunun tamaşa olmadığına kişini inan-dıra bilməmişdilər.

Yaşı yüzü haqlamışdı. Deyirdilər, Tovuzdan bu yana bu yaşda adam yoxdur. Bu xəbərə əvvəlcə sevinmiş, sonra kədərənmişdi.

30-cu illərin aclığı gözünü elə qorxutmuşdu ki, evdə un yeşiyində un azalanda gecəni yata bilmirdi. Gündə, azı, üç dəfə çəliyini un yeşiyinə soxub onun səviyyəsinə diqqətlə yoxlayırdı. Anam da elə bilirdi ki, un yeşiyinə siçan dadanıb.

Danışır ki, aclıq illərində xırmanda dən sovururduq, dən-in içində eşələnəndə şalvarımızın yamağına dən dolurdu, evə gələndə anam o dən-ləri yığıb üyüdüdü, az-çox qarımız doyurdu. Çox vaxt bilərəkdən dən-in içinə yığılırdıq ki, cibimizə bir az dən dolsun. Oğurluq ağılımıza da gəlməzdi.

Özünün yalançıyam, Böyük Vətən müharibəsində top komandiri olmuşdu. Kefi kök olanda müharibə macəralarını

danışır. Hamısını əzbər bilirdik, amma axıra kimi dinləyirdik. Bəzən də mən ciğallıq eləyirdim: kişidən cəld tərpenib tez-tələsik əhvalatın axırı danışdırdım, yaman dilxor olurdu. Deyirdi, 9 rus topunu "nemes"lərə öz əlimlə təhvil vermişəm. Bir də deyirdi ki, qələbəni Amerika konservləri qazandı, Amerika olmasaydı, rus bir pox yeyə bilməzdi. Hə, lap elə beləcə də deyirdi...

Xeyli orden-medalı var idi. Toya-yasa çıxanda "Valadarskifabrik" in buraxdığı pençeyinin yaxasına düzərdi. Müharibə iştirakçısı olmağı ilə fəxr edirdi. Bir dəfə zarafatla dedim ki, a kişi, bax, niyə almanlara güllə atırdın?! Almanlar buranı alsaydılar, indi yağ içində böyrək kimi yaşayırdıq. Rəhmətlik biraz fikrə getdi, sonra dedi ki, a bala, səndən adam olmayacaq! Bir-iki həftə məni danışdırdı.

Babamın dişi

Deyirdi, a bala, ümid yaxşı şeydi. Kerçdə almanlar təpə-mizə bomba yağdıranda başımızı yağıtkan kolunun dalına soxurduq. Sonra da özü öz sözünə güldürdü. Mən də zarafat edirdim: "Ay baba, gülmə, ocağımıza gülmək düşmür".

Xülasə, bu yaşdan sonra bu adamı daha heç nə təcübləndirə bilməzdi. Oturub ölümünü gözləyirdi, hərdən Allahdan gileylənirdi ki, bilmirəm, məni niyə saxlayır, mən çoxdan ölməliydim. Amma bir balaca nasazlayan kimi özünə qurban deyirdi. Biz də buna gülərdik. Sonra tez yadımıza düşərdi ki, ocağımıza gülmək düşmür.

Babam həyatla haqq-hesabı çoxdan kəsmişdi, həyata marağı özündən qabaq ölmüşdü. Onu heç nə maraqlandırmırdı, bircə dişdən başqa...

Mən gözümü açandan kişinin ağzında diş görməmişdim, dişləri çoxdan tökülmüşdü. Protez dişlər dəbə düşəndə isə artıq damaqları bərkiyib sümük kimi olmuşdu deyə, dişə ehtiyac qalmamışdı.

Bir dəfə gördüm ki, babam körpə uşaq kimi əlini ağzına salıb nə isə axtarır. Məni görəndə yaxına çağırırdı. Dedi, institutda oxuyursan, az-çox başın işləyir. Deyirlər, adamın

yüz yaşı tamam olanda uşaq kimi təzə dişləri çıxır, bu gerçəkdimi? Bir söz deyə bilmədim.

Get-gedə diş məsələsinə marağı yaman artırdı. Kimi görsə, soruşurdu: "A bala, deyirlər, adamın yaşı yüzü keçəndə uşaq kimi təzə diş çıxarır, gerçəkdimi?" Hərə bir söz deyirdi.

Xəlvətə düşən kimi əlini ağzına soxub diqqətlə yoxlayırdı ki, görsün diş çıxır, ya yox. Hər dəfə də məyus olurdu: "Əşşi, andıra qalsın, diş nə gəzir!" Rəhmətlik diş məsələsinə elə ciddi yanaşırdı ki, biz gülməyə cəsarət edə bilmirdik. Onsuz da ocağımıza gülmək düşmürdü...

Allaha-peyğəmbərə bir o qədər də inanan adam deyildi. Bircə şeyə inanırdı: "Heç kimin haqqını kəsmək olmaz!" Bir dəfə dedim ki, baba, dünya görmüş adamsan, bir tutarlı söz de, orda-burda danışım,

yaşda ölsün." Fikrim dişin yanında idi, heysilənirdim ki, kişi o dünyaya dişsiz getdi...

Kəndimizdə məscid yox idi, hərə öz ölüsünü öz həyatında yuyurdu. Babamın yüyət yerini evin arxasında hazırladıq. Molla H. səhər o başdan işə başladı. Evin qabağında isə xeyli adam toplaşmışdı. Gözləyirdilər ki, molla kişini kəfənləsin, aparıb dəfn eləsinlər.

Biraz sonra molla H. evin böyründən bizi səslədi:

- A cavannar, biriniz bura gəlin, görüm!

Heç kim tərpenmədi, elə mən də tələsmədim. Bu molla çox təhlükəli adam idi. Bir dəfə başqa bir yas yerində, indi olduğu kimi, düz həyətin ortasında dayanıb demişdi:

- A cavannar, bir qoluzorlu adam lazımdı, biriniz bəri gəlin!

Kəndin cavanları sinələrini irəli vermişdilər. Molla da içlərindən bir qoluqüvvətlini seçib tapşırıq vermişdi:

-A bala, yeri o aftafanı götür, isti su doldur, dalımca tualetə getir.

Ona görə də bu dəfə heç kim tərpenmədi. Özüm irəli çıxasam oldum. İşarə elədi ki, yüyət yerinə gedim. Getdim. Babamı yuyub qurtarmışdı,

bircə kəfənləmək qalırdı. Dedi, bala, kömək elə, rəhmətliyi bu yana çəkək, kəfənləyim, vaxt gedir.

Babamın cansız bədənini ağ parçanın üstünə qoyduq. Qayıtmağa tələsmədim. Fikrim bir-iki il uzağa getdi...

Babam üzündə tük saxlamazdı. Günəşini tarəş etdirirdi. Adətən, bunu mən edirdim. Özü də bağırovşayağı biğ saxlayırdı, burnunun altında, bir damcı, sədəf boyda. Hər dəfə o biğın yan-yörəsini səliqəyə salmağa ərinirdim. Amma əvvəldən bərk-bərk tapşırırdı ki, biğıma dəymə! Bir dəfə necə oldusa, əlim yanıldı, biğları verdim güdaza. Kişi bərk dilxor oldu. Məni o ki var, danladı. Mən güldüm. Dedi ki, gülmə, ocağımıza gülmək düşmür.

Molla babamın biğlarını qırılmışdı. İndi bu hadisə yadıma düşəndə gülmək tutdu məni. Amma özümü saxladım. Molla isə öz işində idi. Ağ parça ilə cəsədin çənəsini bağlayırdı. Birdən dayandı, qərribə bir intonasiya ilə öz-özünə dedi:

- Ayə, ayə! Rəhmətlik təzə diş çıxarırmış!

Baxdım, doğrudan da, alt çənəsində ağappaq, iki dənə incə diş çıxmışdı. Bu dəfə bərkdən güldüm. Birdən mənə elə gəldi ki, indi bu dəqiqə babam durub deyəcək:

- A bala, gülmə, ocağımıza gülmək düşmür!